

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ**

ISSN: 1857- 7628

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2010**

YEARBOOK

ГОДИНА 2

VOLUME II

**GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF ECONOMICS**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF ECONOMICS**

За издавачот:
Проф. д-р Ристо Фотов

Издавачки совет Editorial board

Проф. д-р Саша Митрев	Prof. Sasa Mitrev, Ph.D
Проф. д-р Лилјана Колева - Гудева	Prof. Liljana Koleva - Gudeva, Ph.D
Проф. д-р Ристо Фотов	Prof. Risto Fotov, Ph.D
Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Доц. д-р Круме Николоски	Ass. Prof. Krume Nikoloski, Ph.D
Доц. д-р Крсте Шајноски	Ass. Prof. Krste Sajnoski, Ph.D
Пом.асс м-р Влатко Пачешкоски	Assist. Vlatko Paceskoski, M.Sc
Пом.асс м-р Тамара Јованов Марјанова	Assist. Tamara Jovanov Marjanova, M.Sc

Редакциски одбор Editorial staff

Проф. д-р Ристо Фотов	Prof. Risto Fotov, Ph.D
Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Доц. д-р Круме Николоски	Ass. Prof. Krume Nikoloski, Ph.D
Доц. д-р Крсте Шајноски	Ass. Prof. Krste Sajnoski, Ph.D

Главен и одговорен уредник Managing & Editor in chief

Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
--------------------------	----------------------------

Јазично уредување Language editor

Даница Гавриловска-Атанасовска (македонски јазик)	Danica Gavrilovska-Atanasovska (Macedonian)
--	--

Техничко уредување Technical editor

Славе Димитров	Slave Dimitrov
Благој Михов	Blagoj Mihov

Печати Printing

Печатница „2-ри Август“ - Штип	„Vtori Avgust“ - Stip
Тираж - 300 примероци	Printing No 300

Редакција и администрација Address of editorial office

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип	Goce Delcev University
Економски факултет	Faculty of Economics
бул „Крсте Мисирков“ бб	Krste Misirkov b.b., PO box 201
п.фах 201, 2000 Штип, Македонија	2000 Stip, R of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENT

Д-р Ристо Фотов, д-р Еленица Софијанова Интелектуалниот капитал и новата економија	9
Д-р Ристо Фотов, Катерина Фотова Глобалната финансиска криза и нејзините последици врз светската економија	17
Доц. д-р Круме Николоски Креирање на економско-социјален модел состојба и перспективи	27
Петар Клетникоски, проф. д-р Трајко Мицески Членството на Република Македонија во светската трговска организација со посебен осврт на трговската размена со земјоделско-прехранбени производи	35
Проф. д-р Трајче Мицески Чистата совесност како фактор за вистинско лидерство	43
Проф. д-р Т. Мицески, м-р К. Чабулева, м-р Д. Јошески Анализирање на зависноста помеѓу бруто-домашниот производ и трговијата на мало во Република Македонија во период од 1990 до 2009 година со примена на економетриски модели	51
Проф. д-р Трајче Мицески Улогата на лидерството во детерминирањето на културата во организацијата	63
Доц. д-р Александар Костадиновски Рамка на ефективното здравствено опфаќање framework of effective health care coverage	77
Доц. д-р Александар Костадиновски Концептот и принципите на националните здравствени сметки The concept and principles of national health accounts	89
М-р Дарко Лазаров Други инструменти на надворешно-трговската политика	103

М-р Дарко Лазаров Режими на девизен курс	113
М-р Душко Јошески д-р Трајко Мицески Стапката на смртност на доенчињата како последица на сиромаштијата, пер capita доходот, бројот на доктори и популациониот раст во САД	123
М-р Емилија Митева-Кацарски Трговските текови во глобализираниот свет.....	133
М-р Емилија Митева - Кацарски Европска централна банка	143
Доц. д-р Крсте Шајноски Инвестиционите фондови - недоволно развиен сегмент на пазарот на капитал во Република Македонија	153
М-р Тамара Јованов-Марјанова Значење на истражувањето на пазарот за креирање на ефективни стратегии на работење	165
М-р Љупчо Давчев Стратегија на дистрибутивните канали и нивното влијание во вредносната верига	175
Доц. д-р Маргарита Матлиевска Конститутивните договори на Европската унија и нејзините стратегии низ призма на одржливиот развој	187
Доц. д-р Маргарита Матлиевска Тековни филозофии на развојот.....	201
М-р Марина Радосављевиќ - Бојчева Имплементација на средствата од Програмата КАРДС во Република Македонија	211
М-р Марина Радосављевиќ - Бојчева Имплементација на средствата од Програмата ФАРЕ во Република Македонија.....	223

М-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска Анализа на билансот на состојба од аспект на корпоративното управување	237
М-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска Анализа на билансот на успех од аспект на корпоративното управување	247
М-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска Финансиско известување - цели и задачи	255
М-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска Извештај за готовински текови.....	265
М-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска Методи на финансиска анализа	275
М-р Стеван Габер Оправданост за примена на буџетски дефицит	285
М-р Стеван Габер, м-р Василка Габер Начини за финансирање на буџетскиот дефицит	293
М-р Христина Серафимовска Претприемачко однесување - фактор за економски развој	301

ПРЕДГОВОР

Економскиот факултет во Штип, е основан на 27 март 2007 година како дел од Универзитетот “Гоце Делчев”. Почетоците на оваа високообразовна институција ги карактеризира силен елан и ентузијазам, преточени во голема желба да се твори и придонесе во унапредување на високообразовните процеси во Република Македонија. Се разбира, сето ова е во согласност со евроинтегративните процеси на постојана примена на усвоените европски методи и стандарди во научно-образовниот процес за обезбедување на квалитетно образование за нашите студенти.

Пред Вас е второто издание на Годишниот зборник на Економскиот факултет. Тој претставува потврда во остварување на целите на Економскиот факултет кои се состојат во: образување на стручно-научни кадри од областа на меѓународната економија, здравствениот менаџмент, финансискиот менаџмент, банкарство, финансии и осигурување; сметководство, финансии и ревизија и менаџмент и претприемништво на прв циклус на студии и економија на европска унија, здравствен менаџмент и MBA-менаџмент на втор циклус на студии. Се разбира, дека на тој начин придонесуваме во промовирање на научно-истражувачката работа, со што се поттикнува унапредувањето на научната и развојната мисла во функција на нивна примена во секојдневниот живот.

Особено радува фактот што со свои трудови се пројавуваат нашите млади научно истражувачки кадри.

Штип, јуни 2011 година

Проф. д-р Ристо Фотов

ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА СРЕДСТВАТА ОД ПРОГРАМАТА ФАРЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

М-р Марина Радосављевиќ - Бојчева

Апстракт

Европската унија е семејство на демократски европски земји кои работат заедно со цел да го подобрат животот на нивните граѓани и да изградат подобар свет. Нејзина политика е да промовира кохезија, политика која создава нови можности и го редуцира јазот во нивото на развојот на различните региони.

Со надеж дека ќе им помогне на земјите-кандидатки во подготовката за приклучување, Европската унија обезбеди посебно наменета финансиска помош, имплементирана преку посебни инструменти, како што е Програмата ФАРЕ.

Програмата ФАРЕ има за цел да ги зајакне институциите, да обезбеди поддршка на инвестиционите проекти и поддршка на економската и социјалната кохезија во државите кандидати.

Имплементацијата на Програмата ФАРЕ започна во 1996 година, а од 2000 година помошта за Република Македонија продолжи да се одвива преку Програмата КАРДС.

Клучни зборови: *Европска унија, кохезија, претпристапна помош.*

IMPLEMENTATION OF THE PHARE PROGRAMME FINANCIAL ASSISTANCE IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA

Abstract

The European Union is a family of democratic European countries working together to improve life for their citizen and to build better world. Its policy is to promote cohesion, a policy which is creating new opportunities and reducing the gap in the different region's levels of development.

Hoping to assist candidate countries in preparation for joining, the European Union provides them with specific targeted financial aid implemented through the instruments like the PHARE programme.

The PHARE programme aims at strengthening democratic institutions, supporting investment projects and economic and social cohesion in the candidate countries.

The implementation of the PHARE programme started in 1996 and from 2000 the CARDS programme was in process in the Republic of Macedonia.

Key words: *European Union, cohesion, pre-accession assistance.*

Вовед

Во последните децении, Европската унија покрај тоа што посветува исклучително внимание на унапредувањето на економската и социјалната кохезија меѓу земјите-членки на Унијата, посебно е заинтересирана и за обезбедување на поддршка на економскиот и општествениот развој на земјите кои се аспиранти за членство кон Унијата.

Потребата од кохезија и усогласувањето на животниот стандард се главните приоритети на ЕУ. Остварувањето на ова цел стана реалност со користење на средствата од фондовите на ЕУ, не само за земјите-членки туку и за земјите-кандидатки или потенцијалните кандидати за членство во ЕУ.

Република Македонија во процесот на транзиција и во процесот на реформите на општествено-политичкиот и економскиот систем, од моментот на своето осамостојување, најголема поддршка доби од страна на ЕУ, која е воедно и најголем донатор на мултилатерална основа. Вкупната реализирана помош, во периодот од 1992 година па наваму, изнесува 605 милиони евра. Најпрво, оваа помош била обезбедена во 1992 година преку Канцеларијата за хуманитарна помош на Европската заедница (ЕХО), а од 1996 год. преку Програмата ФАРЕ, каде главни приоритетни области на работење беа надградба на институциите и економска и социјална кохезија.

Програмата ФАРЕ е инструмент, чија намена е подобрување на институциите, администрациите и јавните органи, заради обезбедување правилна примена на законите на Заедницата и за поддршка на нови инвестиции во социјалните и економските сектори, каде што тие се најпотребни (инфраструктурата, деловниот сектор, социјалните мерки). По приклучувањето на земјата кон ЕУ, ФАРЕ се заменува со финансирање преку структурните фондови.

1. Преглед на инструментите на ЕУ за спроведување економска и социјална кохезија

Финансиските инструменти на ЕУ за спроведување на економската и социјалната кохезија може да се разграничат во две групи: внатрешни и надворешни инструменти. Внатрешни се оние инструменти кои се наменети за поддршка на кохезијата помеѓу државите-членки на ЕУ (структурните фондови и Кохезиониот фонд), додека надворешните се наменети за подготвување на државите кои се аспиранти за членство во ЕУ (ФАРЕ, САПАРД, ИСПА и КАРДС).

Европската унија има основано четири претпристапни програми за подготвување на земјите од Средна, Источна Европа и Западен Балкан за членство во ЕУ, а една од поважните е Програмата ФАРЕ.

Програмата ФАРЕ, која ја има улогата на „надворешен“ инструмент за економска и социјална кохезија, започна со нејзината примена во 1996 година.

2. Имплементација на Програмата ФАРЕ во Република Македонија 2.1. Програмата ФАРЕ во РМ (1996-1999)

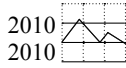
Програмата ФАРЕ е насочена кон зајакнување на капацитетите на државите-кандидатки за ефективно употребување на средствата од структурните фондови, откако ќе станат полноправни држави-членки и поддршка на нови инвестиции во социјалните и економските сектори, каде што се тие најпотребни (инфраструктурата, деловниот сектор, социјалните мерки).

Програмата ФАРЕ е воспоставена со Одлука на Советот на 18 декември 1989 година¹, донесена во Стразбург, со цел да им се помогне во реформскиот процес на Полска и на Унгарија. Иницијативата подоцна се прошири и на другите земји од Централна и Источна Европа.

Програмата ФАРЕ се фокусира на приоритетите на претпристапување кои се истакнати во насоките на Партнерството за приклучување. Со него се воспоставува редослед на приоритетите на кои секоја земја мора да им посвети посебно внимание во подготовките за приклучување, додека по пат на Програмата им се дава финансиска и стручна поддршка, за да се спроведат во дело. Во таа смисла два приоритета се сметаат како главни на Програмата ФАРЕ:

- јакнење на административните капацитети на земјата-кандидат за спроведување на **acquis communautaire-ACQUIS** (право на заедницата претставува збир на права и обврски со кои сите земји-членки се

1). Совет на ЕУ Стразбург, Одлука-ЕЕС бр.3906/89

обврзани и поврзани во Унијата), односно на нивниот административен и правен систем и

- помош на земјите-кандидати во подобрувањето на нивната индустрија.

Цел на Програмата e²:

- помош на земјите во транзиција во соочувањето со предизвиците на економското реструктурирање и политичките промени;
- спроведување реформи потребни за пристапување кон ЕУ;
- подготовка за користење на структурните фондови по придружувањето;
- јакнење на системот на јавната администрација и
- промовирање на конвергенцијата со ЕУ (acquis communautaire).

Овие цели понатаму се прецизирани во 1999 година, со креирањето на САПАРД и ИСПА, кои се фокусирани на руралниот и земјоделскиот развој и на инфраструктурните проекти во областа на сообраќајот и заштитата на животната средина. Со тоа е овозможено ФАРЕ да се фокусира на приоритетите кои не се покриени со оваа програма.

Редослед на средствата:

- 30% средства за изградба на институциите, т.е. техничка помош за јакнење на државната управа и институциите за да функционираат внатре во ЕУ и
- 70% средства за инвестиции потребни за примена на европското законодавство.

Конечни корисници:

- државната управа;
- локалната и регионална самоуправа;
- институтите и универзитетите;
- физичките и правните лица од земјите-кориснички и
- владините и невладини организации.

Приватните фирми можат да учествуваат само на објавените тендери за доделување на неповратна помош или во рамките на тендерите за јавни набавки.

2). Sektor za istrazivanje i statistiku, Fondovi I Programi pomoci Evropske Unije, Radna studija br.7, Podgorica, 2006 god.

Програмата ФАРЕ дејствува преку националните програми за поддршка на реформите во процесот на транзиција, преку Програмите за прекугранична соработка за поддршка на соработката помеѓу земја-членка на Европската унија и земја-членка на ФАРЕ и преку мултикантри и хоризонталните програми или според новата терминологија, мулти кориснички програми за поддршка во одредени области кои се од интерес на неколку или сите земји-членки на ФАРЕ.

Со одлуката на Европската комисија, од март 1996 година, а по потпишувањето на Рамковната спогодба помеѓу Владата на Република Македонија и Европската комисија за учество на Република Македонија во Програмата ФАРЕ, во јули 1996 година, Република Македонија стана полноправна членка со право да ги користи можностите што оваа програма ги нуди. Влезот на Македонија во ФАРЕ, од познати причини, подолго време беше оспоруван, поради што се заостана во процесот кој во другите земји-членки веќе неколку години се одвиваше со засилено темпо.

Треба да се истакне дека Програмата ФАРЕ во Македонија беше присутна и во периодот на блокадите, помеѓу 1992-1995 година, но во сосема поинаква функција од онаа која ФАРЕ ја имаше во другите земји.

Имено, заради штетите кои ги претрпе земјата и нејзиното стопанство, добивме т.н. критична помош во вид на суровини, репроматеријали и резервни делови. Во тој период вкупно беа доделени околу 85,0 мил. еки (милиони еки) неповратни средства, од кои дел, според договорот со Европската комисија, се генерираа во Компензациониот фонд за користење на средствата од Програмата ФАРЕ со кој управуваше Министерството за развој. Средствата од овој фонд се користеа за поддршка на активностите за кои постоеше недостиг за нивно финансирање од Буџетот.

3. Национални програми – фаре (1996-1999)

од 1996 година, по приемот на Република Македонија во регуларните структури и активности на Програмата ФАРЕ, се промени и карактерот на помошта што Македонија ја добива. Имено, од ургентна и хуманитарна помош се премина кон помош со пософистицирана содржина и трајна вредност. Република Македонија доби помош во вид на Национален пакет во вредност од 97,79 мил. евра за периодот од 1996 до 1999 година, од кои:

- 60,96 мил. евра поддршка на реформските процеси, преструктурирање на стопанството и негово приспособување кон западноевропското;
- 36,83 мил. евра годишно за поттикнување и поддршка на соработката на Република Македонија со Република Грција, како земја-членка на Европската унија, односно подобрување на комуникациите, инфраструктурата и воопшто врските на сите нивоа меѓу двете земји.

а) Национална оперативна програма на Р.Македонија за 1996 година³

Табела 1. Национална оперативна програма за 1996 година
Table 1. National operative programme for 1996

Програма	Почеток на имплементацијата	Вредност
Интегриран развој на малите и средните претпријатија	22 септември 1997 г.	4,0+4,0 мил.евра
Приближување на законодавството	1996	0,72 мил.евра
Помош на стопанската и комерцијална регулатива	7 декември 1997 г.	0,8 мил.евра
Земјишна реформа и катастар	8 декември 1997 г.	1,9 мил.евра
Помош во секторот на земјоделство	ноември 1997 г.	2,0 мил.евра
Техничка помош на Одделението за координација на странска помош	септември 1996 г.	1,1 мил.евра
Информација и стручна помош на Заводот за статистика на Република Македонија	ноември 1997 г.	2,2 мил.евра
		16,72 мил.евра

б) Национална оперативна програма на Р.Македонија за 1997 година⁴

Табела 2. Национална оперативна програма за 1997 година
Table 2. National operative programme for 1997

Програма	Почеток на имплементацијата	Вредност
Реформа на банкарскиот сектор	6 јули 1998 г.	1,5 мил.евра

3). Извор: Влада на Р. Македонија, Информација за следење на реализацијата на препораките дадени од страна на Европската комисија за текот на имплементацијата на националните програми, финансирани преку ФАРЕ, за периодот 1996-1999 година, Скопје, јануари 2001 година.

4). Извор: Влада на Р. Македонија, Информација за следење на реализацијата на препораките дадени од страна на Европската комисија за текот на имплементацијата на националните програми, финансирани преку ФАРЕ, за периодот 1996-1999 година, Скопје, јануари 2001 година.

Реформа на системот за платен промет	февруари 1998 г.	1,9 мил.евра
Програма за инвестиции во јавниот сектор и подготовка на проекти и студии	5 ноември 1998 г.	2,0+2,0 мил.евра
Поддршка на активностите кои се однесуваат на животната средина	1 октомври 1998 г.	2,0 мил.евра
Поддршка на јавната администрација	31 август 1998 г.	3,0 мил.евра
Интегрирано стручно образование	1 април 1998 г.	2,8 мил.евра
Поддршка на развојот на културата	20 јули 1998 г.	1,6 мил.евра
		16,8 мил.евра

в) Национална оперативна програма на Р.Македонија за 1998 година⁵

Табела 3. Национална оперативна програма за 1998 година

Table 3. National operative programme for 1998

Програма	Почеток на имплементацијата	Вредност
Транспортна инфраструктура	1999 г.	9,6 мил.евра
Техничка помош на Одделението за европска интеграција	2000 г.	0,6 мил.евра
Техничка помош на Централното одделение за финансиски и правни работи	1999 г.	0,6 мил.евра
Техничка помош на Заводот на статистика на РМ	10 април 2000 г.	1,84 мил.евра
		12,64 мил.евра

5). Извор: Влада на Р. Македонија, Информација за следење на реализацијата на препораките дадени од страна на Европската комисија за текот на имплементацијата на националните програми, финансирани преку ФАРЕ, за периодот 1996-1999 година, Скопје, јануари 2001 година.

г) Национална оперативна програма на Р.Македонија за 1999 година⁶

Табела 4. Национална оперативна програма за 1998 година
Table 4. National operative programme for 1998

Програма	Почеток на имплементацијата	Вредност
Интегриран развој на мали и средни претпријатија	2000 г.	6,2 мил.евра
Поддршка за развој на локалната самоуправа	2000 г.	2,0 мил.евра
Зајакнување на капацитетот на Министерството за животна средина	2000 г.	3,0 мил.евра
Институционално зајакнување на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство	2000 г.	1,6 мил.евра
Развој на социјалниот сектор	2000 г.	2,0 мил.евра
		14,8 мил.евра

д) Програма за прекугранична соработка на Р. Македонија – Р. Грција⁷

Табела 5. Програма за прекугранична соработка
Table 5. Programme for Cross-border cooperation

Програма	Почеток на имплементацијата	Вредност
Изградба на патот Е-75, помеѓу Гевгелија и граничниот премин Богородица	1.8.1998 г.	6,2 мил.евра
Главен проект за надградба на автопатот Е-75, на делницата Демир Капија – Удово – Гевгелија	17.8.1998 г.	2,7 мил.евра

6). Извор: Влада на Р. Македонија, *Информација за следење на реализацијата на препораките дадени од страна на Европската комисија за текот на имплементацијата на националните програми, финансирани преку ФАРЕ, за периодот 1996-1999 година*, Скопје, јануари 2001 година

7). Извор: Влада на Р. Македонија, *Информација за следење на реализацијата на препораките дадени од страна на Европската комисија за текот на имплементацијата на националните програми, финансирани преку ФАРЕ, за периодот 1996-1999 година*, Скопје, јануари 2001 година

Изградба и реконструкција на граничните премини Богородица и Мецитлија	15.7.1998 г. 1.8.1998 г.	3,16 мил.евра 2,55 мил.евра
Ветеринарна и фитосанитарна контрола на граничните премини Богородица и Мецитлија	1998 г.	1,7 мил.евра
Автоматски мониторинг станица долж течението на реката Вардар за следење на количествата на загадување	1998 г.	1,6 мил.евра
Фонд за мали проекти (прв повик)	август 1998 г.	0,5 мил.евра
Фонд за мали проекти (втор повик)	јуни 2000 г.	0,5 мил.евра
Техничка помош на Одделението за имплементација на Програмата за прекугранична соработка	4 септември 1998 г.	0,5+0,42 мил.евра
Социоекономски развој I	1999 г.	1,4 мил.евра
Фонд за мали проекти II		0,5 мил.евра
Изградба на автопатот E-75 на делницата помеѓу Демир Капија и Неготино	1999 г.	8,1 мил.евра
Изградба на автопатот E-75 на делницата помеѓу Демир Капија и Неготино од програмата за 1999 година	2000 г.	6,5 мил.евра
Продолжување на техничката помош за Одделението за имплементација на Програмата ФАРЕ за прекугранична соработка	2000 г.	0,5 мил.евра
		36,83 мил.евра

4. Проекти на ФАРЕ имплементирани во Република Македонија

Табела 6. Позначајни ФАРЕ проекти имплементирани во РМ⁸

Table 6. Significant Phare projects implemented in the Republic of Macedonia

	Наслов	Датум на започнување	Датум на завршување	Вредност во евра	Цел на проектот
1	Програма за интегриран развој на МСП	22.9.1997 г.	17.10.2000 г.	4.000.000,00	Градење на институционални капацитети. Промоција на поволна бизнис и инвестициона клима. Зголемување на вработеноста и развој на МСП
2	Земјишна реформа и катастер Фаза 2	8.12.1997 г.	1.9.2001 г.	1.200.000,00	Градење на институционални капацитети
3	Помош во секторот земјоделство	1.11.1997 г.	4.10.2000 г.	2.000.000,00	Приспобување на административните структури. Приближување на законодавството. Градење на институционални капацитети
4	Компјутеризација и стручна помош на Заводот за статистика на Р.Македонија	6.10.1997 г.	6.1.2000 г.	2.200.000,00	Градење на институционални капацитети
5	Реформа на банкарскиот сектор- институционално зајакнување	6.7.1998 г.	20.7.2000 г.	1.500.000,00	Градење на институционални капацитети. Макроекономска стабилност
6	Реформа на јавната администрација	31.8.1998 г.	10.12.2000 г.	3.100.000,00	Приспобување на административните структури

8). Централна база на податоци за странска помош на Владата на РМ, јули 2008 година, <http://cdad.sep.gov.mk/mk/Search.aspx>

7	Интегрирано стручно образование и обука	1.4.1998 г.	31.10.2000 г.	2.800.000,00	Приспособување на административните структури
8	Програма за развој на културата	20.7.1998 г.	30.11.2001 г.	1.600.000,00	Градење на институционални капацитети. Култура, спорт и развој на младината
9	Транспортна инфраструктура	27.9.2000 г.	30.6.2002 г.	9.600.000,00	Развој на инфраструктурата
10	Завод за статистика	10.4.2000 г.	9.4.2002 г.	1.844.120,00	Градење на институционални капацитети
11	Развој на локалната самоуправа	1.2.2002 г.	31.12.2004 г.	1.900.000,00	Градење на институционални капацитети
12	Зајакнување на капацитетот на Министерството за животна средина и просторно планирање	1.9.2002 г.	9.8.2003 г.	2.137.586,00	Градење на институционални капацитети
13	ПГС Надградба на автопатот на Е-75 делница: граничниот премин Богородица-Гевгелија	15.7.1998 г.	17.10.2001 г.	6.200.000,00	Развој на инфраструктурата. Прекугранична соработка
14	Изградба и реконструкција на граничниот премин Богородица	15.7.1998 г.	1.10.2000 г.	3.160.000,00	Градење на институционални капацитети. Развој на инфраструктура. Прекугранична соработка

15	Фонд за мали проекти	1.8.1998 г.	18.12.2001 г.	1.000.000,00	Градење на институционални капацитети. Економски развој, социјална кохезија и вработување. Прекугранична соработка.
----	----------------------	-------------	---------------	--------------	---

Извор: Централна база на податоци за странска помош на Владата на РМ, јули 2008 год.

Заклучок

Програмата ФАРЕ е иницијатива на Европската унија во функција на поддршка на развојот на демократијата кај поголема група земји од Централна и Источна Европа, во насока на современа и стабилна Европа. Целта на програмата е да им се помогне на земјите-кориснички на патот во приклучување кон Европската унија.

ФАРЕ го постигнува ова доделувајќи неповратна помош за поддршка на земјите-кориснички, со цел да го минат процесот на економската трансформација и да ја зајакнат демократијата до ниво кога тие ќе бидат спремни да ги прифатат обврските што ги носи членството во Европската унија.

Врз основа на податоците кои ми беа достапни во истражувањето, Република Македонија до 2000 год. успеа да искористи 97,79 мил. евра, но никогаш не можеме да бидеме сигурни дали сме можеле како Република да добиеме повеќе од неповратните пари, кои ни беа на располагање.

Користена литература

- Марика Хајула, *Прирачник за граѓански организации – извори на финансирање од Европската унија*, Македонски центар за меѓународна соработка, Скопје, 2007 година.
- Sektor za istrazivanje i statistiku, *Fondovi I Programi potoci Evropske Unije*, Radna studija br.7, Podgorica, 2006 god.
- Надворешната помош од ЕУ и Македонија: *Прирачник за граѓански здруженија*, Македонски центар за меѓународна соработка, бр.7, Скопје, 2006 година.
- Moјmir Mrak, Vanco Uzunov, *EU Development Funds and the Republic of Macedonia*, Sector for European Integration, Government of the Republic of Macedonia, May 2005.
- Влада на Република Македонија, *Информација за финансиската помош од Европската унија за Република Македонија*, Сектор за европска интеграција, Влада на Р.Македонија, јануари 2003 година.
- Влада на Република Македонија, *Информација за реализација на ФАРЕ проектот” Приближување на законодаството-втора фаза”*, Сектор за европска интеграција, Влада на Р.Македонија, Скопје, август 2001 година.
- Влада на Р. Македонија, *Информација за следење на реализацијата на препораките дадени од страна на Европската комисија за текот на имплементацијата на националните програми, финансирани преку ФАРЕ, за периодот 1996-1999 година*, Скопје, јануари 2001 година.
- Преглед на Фаре 2000: *зајакнување на подготовките за членство*, Европска комисија, С(2000) 3103/2, 27 октомври 2000 година.